

מדת בדת

שיעור חזק חיוני בדרך קצרה

לע"ז מרן רבי יחמיאל גרשון בן
רבי צבי יהודה אדלשטיין זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 234 פרשת נשא תשפ"ד

בבא מציעא קט-קטו

רבא עד עכשיו נטל בעה"ב חצי שבח וכן השותל אך עכשיו יצטרכו לתת לאריס את חלקו אמר השותל כוונתי היא לרבע השבח, סבר רב אשי שיקבל רבע שהוא שישית שהרי רב מניומי בר רב נחומי אמר שהשתל נוטל חצי והאריס שליש והשתל שרוצה להסתלק ניתן לו שבח והוא יסתלק כדי שלא יגיע הפסד לבעה"ב וזה מוכן אם יקבל שישית וגם האריס יקבל כך וישאר לבעה"ב חצי והוא לא יפסיד אך אם יקבל רבע ממש א"כ כשיקח האריס את חלקו בעה"ב יפסיד חצי שתות, ורב אחא בר יוסף מקשה שיאמר לשותל תן מחלקך לאריס ואני אעשה עם חלקי מה שארצה אמר לו רב אשי שאלתך כראוי וכשתגיע ללמוד שחיתת קדשים תקשה לי.

רב מניומי אמר שבמקום ששותל נוטל חצי ואריס רבע שתל שרוצה להסתלק נותנים לו רק את השבח ומסלקים אותו כדי שבעה"ב לא יפסיד, והשתל נוטל גם בזמורות של גפן שהזקינה ואם שטפה נהר נוטל רבע.

אדם אחד משכן פרס לחבירו והזקין הפרס אחר ה' שנים, אב"י אומר שהעצים הם כפירות שנוטלים המלוה, ורבא אומר שהעצים הם כקרן ונוטל בהם קרקע ויאכל פירות, ויש להקשות ששנינו לעיל שאם יבש האילן או נקצץ המלוה והלוה אסורים בו וימכרו לעצים ויקנו בהם קרקע והמלוה יאכל פירות, ולכאורה מדובר שיבש הוא כמו נקצץ בזמנו כשחדל מלעשות פירות ובכ"ז יקח בהם קרקע והוא יאכל פירות א"כ זה כקרן כדברי רבא, ויש לדחות שנקצץ הוא כיבש בלא זמנו ואב"י מודה בזה כי לא ירד לצורך העצים, ולכאורה יש להוכיח מברייתא שאשה שנפלו לה מאביה גפנים וזיתים זקנים,

דף קי ימכרו לעצים והבעל יקח בהם קרקע ויאכל פירות, יש לומר שמדובר שהזקינה, עוד יש לומר שמדובר שנפלו לה עצים בשדה של אחר שהקרן כלה ולכן יקח קרקע ויאכל פירות.

היה שטר משכון שהיה שכתוב בו שנים סתם ואמר המלוה שהם ג' שנים והלוה אמר שהיו ב' שנים וקדם המלוה ואכל פירות של השנה הג', סובר רב יהודה שהקרקע בחזקת בעליה ויצטרך להחזיר דמי הפירות, ורב כהנא אומר שהפירות הם בחזקת מי שאכלם וכן הלכה, ואף שהלכה כר"נ בדינים והוא סובר לעיל לגבי חדש העיבור שקרקע בחזקת בעליה היא זה רק בדבר שאינו עומד להתגלות וכאן זה יכול להתגלות אם יבואו עידי השטר להעיד ולא מטריחים את הב"ד לחנם.

אם המלוה אומר חמש והלוה אומר שלש ואמר הלוה הראה שטרך ואמר המלוה היה לי שטר שאבד, אמר רב יהודה שהמלוה נאמן במיגו שיכל לומר לקוחה היא בידי, ורב פפא אמר לרב אשי שרב זביד ורב עזרא לא סוברים כרב יהודה כיון ששטר שעומד לגביה נזהרים בו שלא יאבד וא"כ כנראה כבש המלוה את השטר כדי לאכול שתי שנים נוספות, ורבינא מקשה שא"כ בכל משכון של סורא שכותבים בשטר בגמר שנים הללו תצא שדה זו בלא כסף א"כ במקרה שיכבוש המלוה את שטר המשכון ויאמר לקוחה היא בידי האם יהיה נאמן וכי מתקנים חז"ל דבר שמישהו יוכל להפסיד בו, אמר רב אשי שזה תקנה כדי שבעל הקרקע יתן מס ויתקן את החרוץ של הגבולים, ומקשה רבינא א"כ מדוע תקנו בשדה שאינה נותנת מס ואין חריץ בגבוליה, אמר רב אשי שבמקרה כזה צריך הלוה למחות שזה רק משכון ואם לא מחה הוא הפסיד לעצמו.

במקרה שהאריס אומר ירדתי למחצה ובעל הקרקע אומר שהורידו לשליש, רב יהודה סובר שבעה"ב נאמן, ור"נ אומר שהולכים לפי מנהג המדינה, וסברו לומר שהם לא חלקו אלא ר"נ דיבר במקום שמורידים למחצה ורב יהודה דיבר במקום שמורידים לשליש, אך רב מרי בן בת שמואל אומר בשם אב"י

דף קט משנה מי שקיבל שדה מחבירו לפחות מז' שנים לא יזרענה פשתן ואין לו בקורות שקמה ואם קיבלה ליותר מז' שנים יכול לזרוע פשתן בשנה ראשונה ויש לו בקורות שקמה. **גמרא** לאב"י בקיבל לשנים מועטות אמנם אין לו בקורות שקמה אך יש לו בשבח שקמה ולרבא אין לו גם בשבח שקמה, ויש להוכיח מברייתא שמי שקיבל שדה מחבירו והגיע זמנו לצאת שמים לו משמע גם בשבח שקמה, ויש לדחות ששמים לו ירק ותרד אך קשה שנאמר שיעקור אותם ויקחם, יש לומר שעדיין לא הגיע יום השוק, ויש להוכיח ממה ששנינו שמי שקיבל שדה מחבירו והגיע שביעית שמים לו ולכאורה שביעית לא הפקיעה את השדה אלא הכוונה שהגיע יובל, אך קשה שיובל לא מפקיע קבלנות שהרי כתוב **לצמיתות לקונה אותו**, אלא יש לבאר מי שקנה שדה מחבירו והגיע יובל שמים לו ואין לומר שהכוונה בירק ותרד שהרי יובל זה הפקר בכל מקרה אלא הכוונה לשבח שקמה, ואב"י ביאר לדעת רבא שלגבי יובל יש גזירת הכתוב **ויצא ממכר בית שרק הממכר חוזר** אך השבח אינו חוזר ואין ללמוד משם לקבלנות כי שם זה מכר גמור והיובל הוא הפקעה של המלך.

רב פפא קיבל קרקע לשחת וצמחו שם אילנות וכשהסתלק הוא בקש שיתנו את השבח אמר לו רב שישא בר רב אידי א"כ תקבל את השבח של הדקל שהרחיב אמר לו שבדקל לא ירדו על דעת השבח של רוחב הדקל אך כאן ירדתי על דעת כן, ולכאורה זה כדעת אב"י שלוקח בשבח שקמה, ויש לומר שרבא דיבר כשאין הפסד אך כאן יש הפסד, אמר לו אם הוא מפסיד את מקום העצים קח שחת בכמות הזו, אמר רב פפא שהוא יכל לגדל כורכום משובח אמר לו גלית דעתך שעשית כדי לקחת דבר הגדל לשנה קח את הכורכום ולך ויש לך רק דמי עצים ולא תקבל את השבח של העצים.

רב ביבי בר אב"י קיבל קרקע ועלה סביב לה שן של הר וגדלו שם זרדים וכשהסתלק אמר תנו לי את השבח אמר לו רב פפי וכי בגלל שהגעת מאב"י ממשפחה רעועה אתה אומר דברים עם גבשושית שגם רב פפא דיבר רק במקום שיש הפסד ולך אין הפסד במקום שאינו עשוי לזריעה.

לרב יוסף היה שותל שנפטר והניח חמשה חתנים אמר רב יוסף עד עכשיו היה אחד ועכשיו חמשה עד עכשיו היה אדם שאינו סומך על אחרים ועכשיו כל אחד יסמוך על האחר ויפסדוני, אמר להם אם תקחו את השבח ותסתלקו מוטב ואם לא אסלק אתכם בלי שבח, ורב יהודה או רב הונא או ר"נ אמרו ששותל שנפטר יורשיו יוצאים ללא שבח, ואין הלכה כן.

שותל אחד התנה שאם הוא יפסיד הוא יסתלק ואכן הוא הפסיד אמר רב יהודה שיסתלק ללא שבח, ורב כהנא אמר שיסתלק ויקח שבח, ורב כהנא מודה שאם התנה שאם יפסיד הוא יסתלק ללא שבח לא יטול שבח, אך רבא אומר שזה אסמכתא שאינה קונה, אך קשה מה החילוק ממה ששנינו שאם אמר אם אוכיר ולא אעביד אשלם במיטבא, יש לומר ששם הוא משלם מה שהפסיד וכאן מנכים לו מה שהפסיד ואת השאר הוא מקבל.

רוניא היא השותל של רבינא והוא הפסיד והוא סילק אותו ואמר לרבא ראה מה עשה לי רבינא אמר לו רבא יפה עשה אמר רוניא הרי הוא לא התרה בי אמר רבא שא"צ להתרות ורבא לשיטתו שמלמד תינוקות שותל טבח ואומן **עמוד** בוספר העיר הם כמותרים ועומדים והכלל הוא שלכל הפסד שאינו חוזר הוא כמותרה.

שותל אחד אמר תנו לי שבח כי אני רוצה לעלות לא"י, אמר רב פפא בר שמואל שיתנו לו השבח, ושאל רבא וכי רק הוא השביח ולא הקרקע אמר השותל כוונתי היא לחצי השבח, אמר

שנחלקו גם במקום שנהגו שארסי יורד למחצה ובכ"ז סובר רב יהודה שבעה"ב נאמן כי הוא יכול לומר שהוא רק שכיר או לקיט שלו.

אם אומרים היתומים אנו השכחנו ובעל חוב אומר אביכם השביח, **עמוד ב' ר'** חנינא סבר לומר שהקרקע בחזקת היתומים והבעל חוב צריך להביא ראיה, אמר לו זקן אחד בשם ר' יוחנן שעל היתומים להביא ראיה כיון שהקרקע עומדת לגביה והיא כגבויה, ואביי מוכיח מהמשנה בבבא בתרא כשיש ספק אם האילן קדם או העיר קדמה מי יקוץ שקוצצים את האילן ואינו נותן דמיו א"כ בדבר שעומד לקוץ אומרים לו הבא ראיה שקדמת וקח דמים וא"כ השטר שעומד לגביה הוא כגבויה ולכן יביאו היתומים ראיה.

ר' חנינא סבר שאם היתומים הביאו ראיה שהם השביחו יסלקו להם בקרקע, אך יש לומר שמסלקים בדמים כדברי ר"נ שאמר בשם שמואל שלשלושה שמים להם שבח ומעלים להם בדמים: בכור לפשוט, בעל חוב וכתובת אשה ליתומים, ובעל חוב ללקוחות, ורבינא מקשה מדוע יש שבח ללקוחות הרי שמואל אמר שבעל חוב גובה את השבח ואין לחלק שבעל חוב גובה רק משבח שלא מגיע לכתפיים ולא משבח שמגיע לכתפיים שעומד להתלש שהרי מעשים בכל יום ששמואל מגבה גם משבח שמגיע לכתפיים, ויש לחלק שבעל חוב גובה רק כשהחוב מגיע לשיעור הקרקע עם השבח ואם החוב פחות מהשבח הוא צריך להחזיר את השבח ללוקח במעות, אך זה מובן רק למ"ד שאם יש מעות ללוקח אינו יכול לסלק את הבעל חוב אך למ"ד שכשיש לו מעות הוא יכול לסלק את המלוה מהקרקע א"כ יאמר הלוקח אילו היה לי מעות הייתי מסלק אותך מכל הקרקע עכשיו שאין לי מעות תן לי לפחות קרקע כשיעור השבח, יש לומר שמדובר שעשה את הקרקע אפותיקי שאמר לו לא יהיה לך פרעון אלא מזו ובאופן זה לכר"ע אינו מסלק במעות.

משנה מי שקיבל מחבירו שדה לשבוע בז' מאות וזו השביעית ממנין השנים, ואם קיבל שבע שנים בז' מאות וזו השביעית לא מהמנין, שכיר יום גובה כל הלילה ושכיר לילה גובה כל היום שכיר שעות גובה כל הלילה וכל היום, שכיר שבת חודש שנה או שבוע כשיצא ביום גובה כל היום ואם יצא בלילה גובה כל הלילה וכל היום. **גמרא** שנו בברייתא מנין ששכיר יום גובה כל הלילה שכתוב **לא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר**, ושכיר לילה גובה כל היום שכתוב **ביומו תתן שכרו**, ואין לדרוש מהפסוקים להיפך ששכיר יום יגבה ביום ושל לילה שיגבה בלילה כי שכירות משתלמת רק בסופה.

עוד שנו בברייתא שלכאורה שכתוב **לא תלין פעולת שכיר אתך** משמע כל הלילה והתורה כתבה **עד בוקר** ללמד שעובר רק בבוקר ראשון בלבד, ומכאן ואילך אמר רב שעובר רק על כל תשאה ורב יוסף למד את זה מהפסוק **אל תאמר לרעך לך ושוב ומחר אתן ויש אתך**.

שנו בברייתא שמי שאמר לחבירו צא שכור לי פועלים שניהן לא עוברים **בבל תלין**, בעה"ב אינו עובר כי לא הוא שכרם דף קיא והפועל אינו עובר כי לא עליו מוטל לשלם על פעולתם, אך קשה שאם הממונה אמר שכרם עלי א"כ ודאי שכרו עליו ששנינו שמי ששכר פועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו נותן לו שכר משלם ויטול מבעה"ב את ההנאה שעשה לו, יש לומר שמדובר בברייתא שאמר לפועלים שכרם על בעה"ב.

יהודה בר מרימר אמר למשרתו שכור לי פועלים ואמור להם שכרם על בעה"ב, מרימר ומר זוטרא היו שוכרים זה את זה והיו אומרים שכרם על בעה"ב.

רבה בר רב הונא אומר שאנשים שמוכרים בשוק של סורא אינם עוברים על כל תלין כי הפועלים יודעים שהם סומכים על יום השוק, אך עובר על בת תשאה.

רב אומר ששכיר שעות של יום גובה כל היום ושכיר שעות של לילה גובה כל הלילה ושמואל סובר ששכיר שעות של לילה גובה כל הלילה וכל היום, ולכאורה יש להוכיח ממשנתנו ששכיר שעות גובה כל הלילה וכל היום וזה לא כדעת רב, ורב

סובר שהמשנה אומרת לצדדים ששכיר שעות של יום גובה כל היום ושכיר שעות של לילה גובה כל הלילה, אך לכאורה יש להוכיח מהמשך המשנה ששכיר שבת או חדש או שנה אם יצא ביום גובה כל היום ואם יצא בלילה גובה כל הלילה וכל היום, יש לומר שנחלקו בזה תנאים ששנינו שלר' יהודה שכיר שעות של יום גובה כל היום ושכיר של לילה גובה כל הלילה, ור"ש סובר ששכיר שעות של יום גובה כל היום ושל לילה גובה כל הלילה וכל היום ומכאן אמרו שהכובש שכר שכיר עובר בה' שמות ועשה, **בל תעשוק את רעך, בל תגזול, בל תעשוק שכיר עני, בל תלין, ביומו תתן שכרו, לא תבא עליו השמש**, אך קשה שהלאוין שישנם ביום עובר רק ביום ושישנם בלילה אינם ביום, ורב חסדא אומר שהכוונה בברייתא שבשם שכירות יש ה' שמות.

רב חסדא אומר שבאומר לך ושוב לך ושוב זה עושק, ואם אומר לו יש לך בידי ואיני נותן לך זה גזל, ורב ששת מקשה שיש ברייתא שעל איזה עושק חייבה התורה קרבן כשהוא דומה לפקדון וכפר לו ממון ממש, ורב ששת מבאר שאם אמר לו נתתיו לך זה עושק ואם אמר לו יש לך בידי ואיני נותן לך זה גזל, ואביי מקשה שבברייתא משמע כמו פקדון ממש שכפר לו ממון ואביי מבאר שאם אמר לא שכרתוך מעולם זה עושק ואם אמר נתתיו לך זה גזל, ולכאורה יש לבאר מדוע רב ששת הקשה מעושק ולא מגזל, יש לומר שלגבי גזל מדובר שגזל ואח"כ כפר לו ואין לבאר גם בעושק שכפר בו אח"כ, כי לגבי גזל כתוב **או בגזל** משמע שהודה לו מתחלה אך בעושק לא כתוב או בעושק אלא **עושק** משמע שכבר עשקו, ורבא אומר שעושק זה גזל והתורה חלקה כדי לעבור בב' לאוין.

משנה בין שכר אדם בין שכר בהמה בין שכר כלים יש בהם משום **ביומו תתן שכרו ולא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר**, וחייב רק אם תבעו ואם לא תבעו אינו עובר, ואם המחיה אצל חנוני או שולחני אינו עובר, שכיר כשכא בזמנו נשבע ונוטל אך אחר זמנו אינו נשבע ונוטל ואם יש עדים שתבע זמנו נשבע ונוטל, בגר תושב שייך **ביומו תתן שכרו** אך אינו עובר בבל תלין. **גמרא** לכאורה משנתנו לא כת"ק ור' יוסי בן ר' יהודה בברייתא **עמוד ב'** ששנינו בפסוק **מאחריך** פרט לאחרים **מגרך** זה גר צדק **בשעריך** זה גר שאוכל נכילות, ושכר אדם ושכר בהמה וכלים יש ללמוד ממה שכתוב **בארצך** כל שבארצך, ובכולם עוברים בכל השמות בין באדם בין בהמה בין בכלים ור' יוסי בר' יהודה סובר שבגר תושב יש רק **ביומו תתן שכרו** ואינו עובר בו **בבל תלין** ובבהמה וכלים יש רק **לא תעשוק** ולא שאר האיסורים ואם משנתנו היא כת"ק בברייתא יהיה קשה מגר תושב ולר' יוסי בר' יהודה יהיה קשה מבהמה וכלים, ויש לומר שהתנא של המשנה סובר כר' ישמעאל שאומר שבין שכר אדם בהמה או כלים יש **ביומו תתן שכרו ובל תלין** ובגר תושב יש רק **ביומו תתן שכרו ואין בל תלין**.

לכאורה בת"ק מובן שהוא למד גזירה שוה שכיר שכיר גם לענין גר תושב אך לר' יוסי אף שהוא לא לומד שכיר שכיר בכ"ז מדוע לא יתחייב בבהמה וכלים משום **ביומו תתן שכרו**, ויש לבאר כר' חנינא שלמד מהפסוק **ולא תבא עליו השמש כי עני הוא** מי שבא לידי עניות ועשירות למעט בהמה וכלים שאינם באים לידי עניות ועשירות, ות"ק למד מ**כי עני הוא** להקדים עני לעשיר, ור' יוסי למד את זה מהפסוק **לא תעשוק שכיר עני ואביון**, ות"ק לומד מפסוק אחד להקדים עני לעשיר והפסוק השני להקדים עני לאביון, שאם היה כתוב **אביון** שהוא לא מתבייש לתבוע לכן יקדימו עני אך עשיר שמתבייש אך אינו צריך לא יקדימוהו ואם היה כתוב **עשיר** היינו אומרים שלא יקדימוהו כי הוא לא צריך, אך אביון שצריך יותר א"כ נקדים אותו.

יש להקשות לתנא של המשנה שאם לומדים שכיר שכיר א"כ נלמד גם גר תושב ואם לא לומדים שכיר שכיר מנין לומדים שיש חיוב גם בבהמה וכלים, יש לומר שאכן לא לומדים שכיר שכיר, ובהמה וכלים לומדים מהפסוק **ולא תלין פעולת שכיר אתך עד בוקר** כל שפעולתו אתך וגר תושב לא לומדים מזה כי כתוב **רעך**, ואין למעט מרעך בהמה וכלים שהרי כתוב **אתך**

ומסתבר לרבות בהמה וכלים שהם בכלל ממון רעך ולא גר תושב שאינו בכלל ממון רעך, ות"ק שלמד מאחיך למד מרעך למעט עמלקי ואין ללמוד מאחיך שמפסוק אחד לומדים להתיר עושק ופסוק נוסף להתיר גזלו שאם היה כתוב גזלו כי לא טרח בו אבל עושק שטרח בו נאמר שעובר, ואם היה כתוב עושק כי לא בא לידו אך גזל שבא לידו נאמר שיעבור, ור' יוסי בן ר' יהודה למד מהפסוק לא תלין אתך כדברי רב אסי שעובר אף אם שכרו רק לבצור אשכול ענבים אחד, ות"ק למד מהפסוק ואליו הוא נושא את נפשו שזה דבר שהוא מוסר עליו נפשו,

דף קיב ור' יוסי למד מזה שמפני מה עלה זה בכבש ונתלה באילן ומסר עצמו למיתה לא על שכרו, ועוד לומדים מזה שמי שכובש שכר שכיר כאילו נוטל נפשו ממנו, ונחלקו רב הונא ורב חסדא אם הכוונה לנפשו של גזלן כמו שכתוב אל תגזול דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער כי ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש, ויש שסובר שנוטל נפשו של גזלן כמו שכתוב כן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח, והשני למד מבעליו בעליו של עכשיו, והאחר למד בפסוק וקבע את קובעיהם שהוא בא לבאר מדוע קבע את קובעיהם בגלל שנטלו נפש.

שנו בברייתא שאין לומר שעובר בכל תלין אם לא תבעו שכתוב אתך לדעתך, ואין לומר שעובר כשאין לו שכתוב אתך והיינו שיש אתך, ועוד לומדים מזה שאינו עובר אם המחיה אצל שולחני או חנוני שכתוב אתך ולא כשהמחה אצל חנוני או שולחני.

נחלקו במקרה שהחנוני לא נתן לפועל אם הוא חוזר לבעה"ב לרב ששת אינו חוזר לבעה"ב ולרבה חוזר לבעה"ב והוא דייק את זה ממה שכתוב אינו עובר משמע שאינו עובר אך הוא מחזיר, ורב ששת מבאר אינו עובר שאינו בתורת לעבור.

שאלו את רב ששת אם בקבלנות עובר על בכל תלין או לא, והספק הוא אם אומן קנה בשבח כלי וא"כ זה הפך להלואה או שאינו קונה בשבח כלי וא"כ זה שכירות, ורב ששת אמר שעובר, והברייתא שאומרת שאינו עובר מדברת כשהמחה אצל חנוני או שולחני, ולכאורה יש להוכיח מברייתא שמי שנתן טלית לאומן וגמרו והודיעו אינו עובר בכל תלין אף מכאן ועד עשרה ימים אך אם נתנה לו בחצי היום עובר מיד כששקעה חמה, ואם נאמר שאומן קונה בשבח כלי א"כ מדוע עובר, ורב מרי בר רב כהנא מבאר שמדובר באריגת סרבל, אך קשה שהוא נתן לו לרככה וא"כ יש בה שבח, יש לומר שמדובר ששכר אותו לבעוט בה כל בעיטה במעה.

עמוד ב יש להקשות מדוע תקנו חכמים שהשכיר ישבע ויטול רב יהודה אמר בשם שמואל ששנו כאן הלכות גדולות, אך קשה שזה לא הלכה אלא תקנה, אלא יש לבאר בדברי שמואל שיש כאן תקנות גדולות, אך קשה שא"כ יש גם תקנות קטנות ור"נ ביאר בשם שמואל שיש כאן תקנות קבועות שהשבועה שייכת לבעה"ב ותקנו חכמים שישבע השכיר בגלל שהוא צריך לפרנסתו, אך קשה שבגלל שהוא זקוק לחיות לכן יפסיד בעה"ב יש לומר שנה לבעה"ב שישבע השכיר כדי שישכרו לו פועלים, אך קשה שנאמר להיפך שנה לפועל שישבע בעה"ב כדי שישכרוהו, יש לומר שבעה"ב שוכר על כרחו, אך קשה שנאמר שהפועל נשכר על כרחו, אלא יש לומר שבעה"ב טרוד בפועליו ואינו זוכר, ואין לומר שיטול בלי שבועה שתקנו חכמים שישבע הפועל כדי לפייס דעתו של בעה"ב שאינו משלם לחנם, ואין לומר שיתקנו שבעה"ב ישלם לפועלים בעדים כי זה טירחא להם ואין לומר שישלם לו מראש קודם טרדתו יש לומר ששניהם רוצים להקיף את התשלום, אך קשה שלפ"ז נאמין לפועל בשבועה גם לגבי הסכום שקצץ ושנינו שאם אמר האומן קצצת לי שתיים ובעה"ב אומר קצצתי לך אחת המוציא מחבירו עליו הראיה, יש לומר שבעה"ב זוכר מה שקצץ למרות שהוא טרוד, אך קשה שא"כ נאמר שהפועל ישבע גם אחר זמן ושנינו שאם עבר זמנו אינו נשבע ונוטל, יש לומר שיש חזקה שבעה"ב לא עובר בכל תלין ומה שאמרנו שהוא טרוד בפועליו זה דוקא קודם הזמן,

דף קיג אך אם הגיע הזמן בעה"ב מטיל על עצמו להזכר, אך קשה איך חששו שיעבור השכיר בכל תגזול, יש לומר שלגבי בעה"ב יש שני חזקות שאינו עובר בכל תלין ואין השכיר משהה שכרו, אך לגבי השכיר יש רק חזקה אחת שאינו עובר בכל תגזול.

המשנה אומרת שאם יש עדים שתבעו נשבע ונוטל, יש להקשות הרי הוא תובע לפנינו אמר ר' אסי שהוא תבע בזמנו, אך קשה אולי הוא פרע אח"כ, מבאר אביי שהעדים מעידים שהוא תבע כל זמנו, אך קשה וכי לעולם הוא לא פורע לו אמר ר' חמא בר עוקבא שנתנו לו עוד יום כנגד היום של תביעה.

משנה מי שהלוה לחבירו ימשכן לו רק בעדים ולא יכנס לביתו ליטול משכונו שכתוב בחוץ תעמוד ואם היו לו שני כלים נוטל אחד ומניח אחד ויחזיר לו את הכר בלילה ואת המחרישה ביום ואם מת אינו מחזיר ליורשיו, ורשב"ג אומר שגם לו עצמו אינו מחזיר אלא רק עד ל' יום ומל' יום והלאה ימכרם בב"ד. גמרא שמואל אומר שגם שליח ב"ד לא נוטל מביתו אלא רק מנתק ממנו בשוק ואינו ממשכן אותו, אך קשה שבמשנה כתוב לא ימשכנו אלא בב"ד משמע שבב"ד כן ממשכנו, יש לבאר בדברי שמואל שלא ינתק ממנו אלא בב"ד, וכן מוכח ממה שכתוב בהמשך לא יכנס לביתו ליטול משכונו, ואם זה מדובר על המלוה הרי כבר שנינו בתחילה לא ימשכנו אלא בב"ד אלא משמע שהכוונה לשליח ב"ד, אך יש לדחות שהביאור במשנה הוא שמלוה לא ימשכן אלא בב"ד ובב"ד ממשכנים, ובעל חוב גם לא ינתק ממנו שמא יכנס לביתו ליטול משכונו, ורב יוסף מקשה שכתוב בפסוק לא יחבול ריחים ורכב משמע שדבר אחר כן חובל וכתוב לא תחבול בגד אלמנה משמע שבגד של אחרים תחבול וזה לא מדובר על המלוה שהרי כתוב לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו אלא מדובר על שליח ב"ד

שהוא כן ממשכן, ורב פפא בר ר"נ או רב פפא בר יוסף ביארו לפני רב יוסף שהפסוק מדבר על המלוה ונוסף לאו בריחים ורכב וכן באלמנה, אך קשה ששנינו בברייתא שממה שכתוב בחוץ תעמוד משמע שהלוה מוציא והתורה כותבת והאיש אשר אתה נושה יוציא לרבות שליח ב"ד ומשמע שבא לרבות ששליח ב"ד הוא כמו הלוה עמוד ב ויש לדחות שהוא כמו המלוה, ויש להוכיח מברייתא שהפסוק אם חבל תחבול שלמת רעך מדבר על שליח ב"ד ולא על המלוה שהרי כבר נאמר לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו, ויש לומר שזה מחלוקת תנאים שיש ברייתא ששליח ב"ד לא יכנס לביתו למשכן אלא יעמוד בחוץ והלוה יוציא את המשכון, שכתוב בחוץ תעמוד והאיש, ובברייתא אחרת נאמר שבחוץ תעמוד נאמר על המלוה אך אם שליח ב"ד בא למשכנו הוא יכול להכנס לביתו אך לא ימשכן דברים שעושים בהם אוכל נפש ונותן מטה ומטה ומצע לעשיר ומטה ומטה ומפץ לעני לו אך לא לאשתו ובניו ובנותיו, וכמו שמסדרים לבעל חוב כך מסדרים בערכין, אך יש להפוך את זה שהרי עיקר הסידור נאמר בערכין אלא יש לגרוס וכמו שמסדרים בערכין כך מסדרים לבעל חוב.

בברייתא כתוב שנותן מטה ומטה לעשיר, ולכאורה הכוונה לאשתו ובניו ובנותיו, אך קשה שכתוב בהמשך אבל לא לאשתו ובניו ובנותיו, אלא יש לפרש ששתי המיטות הן לו עצמו אחת שהוא אוכל עליה ואחת שהוא שוכב עליה, שלא ישנים אחר אכילה כמו שאמר שמואל שהוא יודע את רפואת כל הדברים מלבד ג' דברים: מי שאוכל תמר מר על בטן ריקה, ומי שקושר חבל פשתן רטוב על מתניו, ומי שאכל לחם ולא הלך אחריו ד' אמות.

תלמיד שנה לפני ר"נ שכמו שמסדרים בערכין כך מסדרים לבעל חוב אמר לו ר"נ שאם מוכרים את המשכון ודאי לא יסדרו לו, אך לכאורה לא מוכרים שהרי כתוב שמחזיר את הכר בלילה, ויש לומר שהתלמיד שנה לו כרשב"ג ואמר ר"נ שאם לרשב"ג מוכרים כמו ששנינו שאחר ל' יום מוכרים א"כ ודאי לא מסדרים, אך יש לדחות שיתכן שלרשב"ג לא מוכרים הכל אלא עד ל' יום מחזיר לגמרי כל לילה, ומל' יום והלאה יחזיר את מה שראוי לו ומה שאינו ראוי לו ימכור, אך יש לומר שאם רשב"ג סובר סברא זו א"כ לא ימכרו כלום שהרי אביי אומר

דף קיג אך אם הגיע הזמן בעה"ב מטיל על עצמו להזכר, אך קשה איך חששו שיעבור השכיר בכל תגזול, יש לומר שלגבי בעה"ב יש שני חזקות שאינו עובר בכל תלין ואין השכיר משהה שכרו, אך לגבי השכיר יש רק חזקה אחת שאינו עובר בכל תגזול.

המשנה אומרת שאם יש עדים שתבעו נשבע ונוטל, יש להקשות הרי הוא תובע לפנינו אמר ר' אסי שהוא תבע בזמנו, אך קשה אולי הוא פרע אח"כ, מבאר אביי שהעדים מעידים שהוא תבע כל זמנו, אך קשה וכי לעולם הוא לא פורע לו אמר ר' חמא בר עוקבא שנתנו לו עוד יום כנגד היום של תביעה.

משנה מי שהלוה לחבירו ימשכן לו רק בעדים ולא יכנס לביתו ליטול משכונו שכתוב בחוץ תעמוד ואם היו לו שני כלים נוטל אחד ומניח אחד ויחזיר לו את הכר בלילה ואת המחרישה ביום ואם מת אינו מחזיר ליורשיו, ורשב"ג אומר שגם לו עצמו אינו מחזיר אלא רק עד ל' יום ומל' יום והלאה ימכרם בב"ד. גמרא שמואל אומר שגם שליח ב"ד לא נוטל מביתו אלא רק מנתק ממנו בשוק ואינו ממשכן אותו, אך קשה שבמשנה כתוב לא ימשכנו אלא בב"ד משמע שבב"ד כן ממשכנו, יש לבאר בדברי שמואל שלא ינתק ממנו אלא בב"ד, וכן מוכח ממה שכתוב בהמשך לא יכנס לביתו ליטול משכונו, ואם זה מדובר על המלוה הרי כבר שנינו בתחילה לא ימשכנו אלא בב"ד אלא משמע שהכוונה לשליח ב"ד, אך יש לדחות שהביאור במשנה הוא שמלוה לא ימשכן אלא בב"ד ובב"ד ממשכנים, ובעל חוב גם לא ינתק ממנו שמא יכנס לביתו ליטול משכונו, ורב יוסף מקשה שכתוב בפסוק לא יחבול ריחים ורכב משמע שדבר אחר כן חובל וכתוב לא תחבול בגד אלמנה משמע שבגד של אחרים תחבול וזה לא מדובר על המלוה שהרי כתוב לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו אלא מדובר על שליח ב"ד

שהוא כן ממשכן, ורב פפא בר ר"נ או רב פפא בר יוסף ביארו לפני רב יוסף שהפסוק מדבר על המלוה ונוסף לאו בריחים ורכב וכן באלמנה, אך קשה ששנינו בברייתא שממה שכתוב בחוץ תעמוד משמע שהלוה מוציא והתורה כותבת והאיש אשר אתה נושה יוציא לרבות שליח ב"ד ומשמע שבא לרבות ששליח ב"ד הוא כמו הלוה עמוד ב ויש לדחות שהוא כמו המלוה, ויש להוכיח מברייתא שהפסוק אם חבל תחבול שלמת רעך מדבר על שליח ב"ד ולא על המלוה שהרי כבר נאמר לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו, ויש לומר שזה מחלוקת תנאים שיש ברייתא ששליח ב"ד לא יכנס לביתו למשכן אלא יעמוד בחוץ והלוה יוציא את המשכון, שכתוב בחוץ תעמוד והאיש, ובברייתא אחרת נאמר שבחוץ תעמוד נאמר על המלוה אך אם שליח ב"ד בא למשכנו הוא יכול להכנס לביתו אך לא ימשכן דברים שעושים בהם אוכל נפש ונותן מטה ומטה ומצע לעשיר ומטה ומטה ומפץ לעני לו אך לא לאשתו ובניו ובנותיו, וכמו שמסדרים לבעל חוב כך מסדרים בערכין, אך יש להפוך את זה שהרי עיקר הסידור נאמר בערכין אלא יש לגרוס וכמו שמסדרים בערכין כך מסדרים לבעל חוב.

בברייתא כתוב שנותן מטה ומטה לעשיר, ולכאורה הכוונה לאשתו ובניו ובנותיו, אך קשה שכתוב בהמשך אבל לא לאשתו ובניו ובנותיו, אלא יש לפרש ששתי המיטות הן לו עצמו אחת שהוא אוכל עליה ואחת שהוא שוכב עליה, שלא ישנים אחר אכילה כמו שאמר שמואל שהוא יודע את רפואת כל הדברים מלבד ג' דברים: מי שאוכל תמר מר על בטן ריקה, ומי שקושר חבל פשתן רטוב על מתניו, ומי שאכל לחם ולא הלך אחריו ד' אמות.

תלמיד שנה לפני ר"נ שכמו שמסדרים בערכין כך מסדרים לבעל חוב אמר לו ר"נ שאם מוכרים את המשכון ודאי לא יסדרו לו, אך לכאורה לא מוכרים שהרי כתוב שמחזיר את הכר בלילה, ויש לומר שהתלמיד שנה לו כרשב"ג ואמר ר"נ שאם לרשב"ג מוכרים כמו ששנינו שאחר ל' יום מוכרים א"כ ודאי לא מסדרים, אך יש לדחות שיתכן שלרשב"ג לא מוכרים הכל אלא עד ל' יום מחזיר לגמרי כל לילה, ומל' יום והלאה יחזיר את מה שראוי לו ומה שאינו ראוי לו ימכור, אך יש לומר שאם רשב"ג סובר סברא זו א"כ לא ימכרו כלום שהרי אביי אומר

דף קיג אך אם הגיע הזמן בעה"ב מטיל על עצמו להזכר, אך קשה איך חששו שיעבור השכיר בכל תגזול, יש לומר שלגבי בעה"ב יש שני חזקות שאינו עובר בכל תלין ואין השכיר משהה שכרו, אך לגבי השכיר יש רק חזקה אחת שאינו עובר בכל תגזול.

שרשב"ג ור"ש ור"י ישמעאל ור"ע סוברים שכל ישראל בני מלכים הם, שיש משנה שלא מטלטלין לוף וחרדל ורשב"ג מתיר בחרדל כי הוא מאכל עורבים, ועוד שנינו שבני מלכים סכים שמן ורד על מכותיהן בשבת שכן דרכם לסוך בחול ור"ש אומר כל ישראל בני מלכים הם, ועוד שנינו שאם היה חייב אלף מנה והוא לבוש איצטלא בת ק' מנה מפשיטים אותו והוא ילבש איצטלא הראויה לו, ושנו בשם ר' ישמעאל ור"ע שכל ישראל ראויים לאותה איצטלא.

לפי מה שרצו לבאר שמחזירים לו מה שראוי לו ומוכרים מה שלא ראוי לו אמנם בכר וכסת יש משהו באמצע אך מה שייך במחרישה דבר שאינו ראוי לו, ביאר רבא בר רבה שהיה לו מחרישה מכסף, ורב חנא מקשה שיאמר המלוה שלא מוטל עלי לפרנסך,

דף קיד יש לומר שאכן מוטל עליו לפרנסו כמו שכתוב **ולך תהיה צדקה**.

הסתפקו אם מסדרים לבעל חוב האם לומדים **מיכה מיכה** מערכין או לא, ויש להוכיח ממה ששנה רבין באגרתו שהוא שאל את כל רבותיו ולא אמרו לו דבר והוא שאל כך האומר עלי מנה לבדק הבית האם יסדרו, ור' יעקב אמר בשם בר פדא ור' ירמיה אמר בשם אילפא שיש ללמוד ק"ו שאם לבעל חוב שמחזירים את העבוב לא מסדרים הקדש שלא מחזירים ודאי שלא יסדרו, ור' יוחנן אמר שכתוב **נדר בערכך** כמו שמסדרים בערכין כך מסדרים בהקדש, ואילפא למד משם שכמו שבערכין נידון בכבודו כך בהקדש נידון בכבודו, אך קשה שנאמר שיסדרו לבעל חוב ק"ו מערכין שאם בערכין שלא מחזירים מסדרים בעל חוב שמחזירים ודאי שיסדרו, יש לומר שכתוב **ואם מך הוא מערכך** הוא ולא בעל חוב, והסובר שמסדרים לבעל חוב לומד מזה עד שיהא במכותו מתחילה ועד סוף.

יש להקשות שיחזירו בהקדש מק"ו שאם בבעל חוב לא מסדרים ומחזירים הקדש שמסדרים ודאי יחזירו, ויש ללמוד מהפסוק **ושכב בשלמתו וברכך** והקדש אינו צריך ברכה, אך קשה שכתוב **ואכלת ושבעת וברכת**, אלא יש לומר שלומדים מהפסוק **ולך תהיה צדקה** למעט הקדש שאינו צריך צדקה.

רבה בר אבונה פגש את אליהו הנביא בבית הקברות של עכו"ם ושאל אותו אם מסדרים לבעל חוב אמר לו שלומדים **מיכה מיכה** מערכין שכתוב **ואם מך הוא מערכך** ובבעל חוב כתוב **וכי ימוך אחיך, עמוד ב** עוד שאלו מנין שערום לא יתרום אמר לו שכתוב **ולא יראה בך ערות דבר**, שאלו רבה הרי כהן אתה ומה לכהן בבית הקברות, אמר לו האם לא שנית טהרות שכתוב שם שרשב"י אומר שקברי עכו"ם אינם מטמאים שכתוב **ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם קרוים אדם ועכו"ם לא קרויים אדם**, אמר לו רבה אני לא בקי בד' סדרים ואיך אהיה בקי בו' סדרים, אמר לו אליהו מדוע אמר לו שאני דחוק לפרנסתי לקחו אליהו לגן עדן ואמר לו פשוט גלימתך וקח מעלים אלו וכך עשה וכשיצא שמע שאומרים מי הוא שאוכל עולמו כרבה בר אבונה וניער את גלימתו וזרק הכל ובכ"ז נדבק בה ריח גן עדן ומכרה ב"ב אלף דינרים וחילק לחתניו.

שנו בברייתא על הפסוק **ואם איש עני הוא לא תשכב בעבוטו** ומשמע שבעשיר תשכב, ומבאר רב ששת שאם הוא עני לא תשכב ועבוטו אצלך אך בעשיר אתה יכול לשכב כשעבוטו אצלך.

שנו בברייתא שהמלוה לחבירו לא רשאי למשכנו ולא חייב להחזיר לו ועובר בכל השמות הללו, ומבאר רב ששת שמי שמלוה לחבירו לא רשאי למשכנו ואם משכנו חייב להחזיר לו ועובר אם לא החזיר, ורבא מבאר שמי שמלוה לחבירו לא רשאי למשכנו ואם משכנו חייב להחזיר לו וכל זה כשמשכנו שלא בשעת הלואתו אך אם משכנו בשעת הלואתו לא חייב להחזיר לו ועובר בשמות הללו אם משכנו לא בשעת הלואתו ולא החזיר לו.

רב שיזבי שנה לפני רבא שהפסוק **עד בא השמש תשיבנו לו** מדבר על כסות לילה, והפסוק **השב תשיב לו את העבוט** מדבר על כסות יום, אמר לו רבא כסות יום בלילה מה יעשה בה

וכסות לילה ביום מה יעשה בה, אמר לו רב שיזבי האם אמחוק ברייתא זו אמר לו רבא שיש לפרש כך: **עד בא השמש תשיבנו** לו זה כסות יום שניתן לחבול בה בלילה **השב תשיב לו את העבוט** כבא השמש זה כסות לילה שיכול לחבול בה ביום.

ר' יוחנן אומר שאם משכנו ומת הלוח שומטו מעל בניו, ויש להקשות ששנינו שר"מ אמר וכי מאחר שממשכנים למה מחזירים ולכאורה התורה אמרה להחזיר אלא אם החזיר למה חוזר למשכנו,

דף קטו והסיבה היא כדי שהשביעית לא תשטט אותו, ועוד שלא יעשה מיטלטלין אצל בניו משמע שרק אם חזר ומשכנו ואם לא זה נשאר אצל בניו, רב אדא בר מתנא אומר שכיון שממילא צריך לבאר את הברייתא א"כ יש לבארה כך: וכי מאחר שמחזירים למה ממשכנים מתחילה אלא כדי שלא תשטט שביעית וכדי שלא תיעשה מיטלטלין אצל בניו.

שנו בברייתא על הפסוק **לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו** לביתו אינך נכנס אך יכול אתה להכנס לביתו של ערב, וכמו שכתוב **לקח בגדו כי ערב זר**, ועוד כתוב **בני אם ערכת לרעך תקעת לזר כפך נוקשת באמרי פיך נלכדת באמרי פיך עשה זאת איפה בני והנצל כי באת בכך רעך לך התרפס ורהב רעך**, אם יש לו ממון בידך התר לו פיסת יד ואם לא הרבה עליו רעים, ועוד יש לפרש לביתו אינך נכנס אך יכול המלוה להכנס לשכר כתף או חמר או פונדק או דיוקנאות שעשה בביתו ואין לומר שיכנס גם כשזקפם עליו במלוה כי כתוב **משאת מאומה**.

משנה אין למשכן כלל אלמנה בין עשירה בין עניה שכתוב **לא תחבול בגד אלמנה**. **גמרא** שנו בברייתא שלר' יהודה לא ממשכנים בין עניה בין עשירה, ולר"ש עשירה ממשכנים ועניה לא כי משיאה שם רע בשכנותיה, ולכאורה יוצא שר' יהודה לא דרש טעם הפסוקים ור"ש דרש את טעם הפסוקים, קשה שלגבי מלך שנינו להיפך שלר' יהודה אף שכתוב **לא ירבה לו נשים** אך מותר להרבות אם לא יסירו את לבו, ולר"ש גם אחת שמסירה את לבו לא ישאנה, והאיסור **לא ירבה** הוא אפילו צדיקות כאביגיל, ויש לומר שר' יהודה לא דורש את טעם הפסוקים אך במלך כתוב להדיא **לא ירבה**, ולא יסור לבבו, ור"ש שתמיד לומד את טעם הפסוקים יסבור שמדוע כתבה התורה **לא יסור** אלא ללמד שאפילו אחת כשהיא מסירה את לבו לא ישאנה.

משנה החובל ריחים עובר בלא תעשה וחייב על שני כלים שכתוב **לא יחבול ריחים ורכב** ולא רק כלים אלו אלא כל דבר שעושים בו אוכל נפש, שכתוב **כי נפש הוא חובל**. **גמרא** רב הונא אומר שאם חבל ריחיים לוקה שתים משום ריחים ומשום כי נפש הוא חובל, ואם חבל ריחים ורכב לוקה ג' משום ריחיים ורכב ומשום כי נפש הוא חובל, ורב יהודה סובר שאם חבל ריחים לוקה אחת ואם חבל רכב לוקה אחת ואם חבל ריחיים ורכב לוקה שתיים ועל כי נפש לא לוקה **עמוד ב** שזה הולך על שאר דברים, ולכאורה אביי ורבא נחלקו בקרבן פסח כמחלוקת רב הונא ורב יהודה, שרבא אומר שאם אכל נא לוקה שתים משום נא ומשום כי **אם צלי אש**, ואם אכל מבושל לוקה שתים משום מבושל ומשום כי **אם צלי אש**, ואם אכל נא ומבושל לוקה ג' משום נא ומשום מבושל ומשום **לא תאכלנו כי אם צלי אש**, ואביי סובר שלא לוקים על לאו שבכללות, ולכאורה אביי סובר כרב יהודה ורבא סובר כרב הונא, ויש לדחות שרבא סובר כאן כרב יהודה ורק לגבי משכון סובר רב יהודה שכי **נפש** לא משמע ריחים ורכב ולכן זה הולך על שאר דברים, אך לגבי פסח מדוע כתוב כי אם צלי אש וא"כ זה מלמד שיש לאו נוסף, ואביי סובר כאן גם כרב הונא ורק לגבי משכון כי **נפש** הוא מיותר ללמד גם על ריחים ורכב.